

51112217 : สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของชุมชน

เพ็ญรุ่ง สุริยกานต์ : การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของชุมชนทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.สายันต์ ไพเราะภูจิตร์. 266 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของคนในชุมชนทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 – 2552 โดยศึกษาเก็บข้อมูลจากผู้จัดการที่เป็นคนในชุมชนทุ่งม่าน 2 กลุ่ม คือกลุ่มศิลปินสืบสานภูมิปัญญาโบราณในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและโบราณคดี ป่าแม่เฮี้ยว เวียงกาหลง โดยใช้แนวความคิดการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และความคิดเห็นของผู้จัดการในชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์หารูปแบบของการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในแต่ละครั้ง

การวิจัยพบว่าการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีของชุมชนทุ่งม่านมีวิธิตั้ง และกระบวนการจัดการที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทในแต่ละช่วงเวลา ผู้จัดการกลุ่มศิลปินสืบสานภูมิปัญญาโบราณในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง มีวิธิตั้งและวิธีการจัดการ 2 รูปแบบ คือในช่วง พ.ศ.2525-ก่อน พ.ศ.2530 มีกระแสความต้องการสะสมโบราณวัตถุเวียงกาหลงจากภายนอก พ้องกับความยากจนและความไม่รู้ทำให้ผู้จัดการคิดว่าตนเองไม่ใช่เจ้าของเตาและโบราณวัตถุเวียงกาหลงซึ่งมีคุณค่าเชิงมูลค่าเพียงอย่างเดียว เกิดรูปแบบการจัดการแบบขุดหาโบราณวัตถุขาย (พ.ศ.2525-2528) ทำให้ผู้จัดการได้รายได้ตอบแทน แต่ไม่ยั่งยืนเพราะทรัพยากรถูกทำลาย ในช่วง พ.ศ.2530-ปัจจุบัน วิธิตั้งมีความเปลี่ยนแปลงเป็นมองว่าทรัพยากรเป็นสมบัติของตนเองและชุมชน รู้สึกผูกพันและเห็นคุณค่าที่หลากหลาย เกิดการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์ไปพร้อมๆกับการอนุรักษ์ความดั้งเดิม คือการรื้อฟื้นภูมิปัญญาโบราณเพื่อผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เหมือนโบราณวัตถุจำหน่ายตอบสนองความต้องการโบราณวัตถุเวียงกาหลง ตั้งแต่ พ.ศ.2530 ถึงปัจจุบัน และการจัดการอนุรักษ์เตาเวียงกาหลง ใน พ.ศ.2550 ถึงปัจจุบัน เนื่องจากได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิชาการภายนอก ทำให้ผู้จัดการสามารถอนุรักษ์เตาโบราณ และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ผู้จัดการที่อยู่ในกลุ่มอนุรักษ์ฯ มีวิธิตั้งและดำเนินการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดี 2 รูปแบบ พ.ศ.2428-2549 ผู้จัดการมีวิธิตั้งว่าทรัพยากรไม่มีเจ้าของ มีคุณค่าเชิงมูลค่า ทำให้เกิดการขุดหาโบราณวัตถุขาย เพราะไม่รู้คุณค่าของทรัพยากรและกระแสความต้องการสะสมและศึกษาโบราณวัตถุเวียงกาหลงของคนนอก ผลการจัดการทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่า และได้เรียนรู้ว่าการขุดหาโบราณวัตถุขายเป็นการทำประโยชน์ที่ไม่ยั่งยืนเช่นเดียวกับผู้จัดการกลุ่มแรก ดังนั้นเมื่อกลุ่มได้รับแนวความคิดเรื่องการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว จากนักวิชาการจากภายนอก ตั้งแต่ พ.ศ.2549 ทำให้เกิดการจัดการอนุรักษ์เตาเวียงกาหลง เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน ตั้งแต่ พ.ศ.2550 จนถึงปัจจุบัน

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....เพ็ญรุ่ง สุริยกานต์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

51112217 : MAJOR : CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT
KEY WORD : COMMUNITY - BASED ARCHAEOLOGICAL RESOURCE MANAGEMENT
PENRUNG SURİYAKAN : COMMUNITY - BASED ARCHAEOLOGICAL RESOURCE
MANAGEMENT AT TUNG MAHN, WIENG KALONG, CHIANG RAI PROVINCE. THESIS
ADVISOR : ASST.PROF.SAYAN PRAICHARNJIT. 266 pp.

This study is aimed to assess and understand the community-based management process of archaeological resource at Wiang Kalong ceramic kiln site operating by peoples of Ban Thung Mahn during 1977-2009. Populations to be studied are (1) ceramic artisans who success in creation and production modern Wiang Kalong ceramics, and (2) people group for the preservation and conservation of natural and archaeological resource in Mae Hiew watershed.

The study resulting that during the period of 1982-1987, Wiang Kalong ceramic artisans earned their living by looting archaeological sites for saleable objects. Since 1983 to present they have gradually changed their concepts and practices to preserve archaeological resource in for the purpose of maintaining ceramic history. They also faked ancient Wiang Kalong ceramics far antique collectors and now they success in creating and producing modern Wiang Kalong ceramics.

Key persons of the conservation group were also ceramic looters at early period. They earn their living by growing rice and orchard plantation without any ceramic making. They later on realized that looting archaeological sites and selling ancient ceramic objects would not sustain their living, so they stop looting and try to preserve kiln sites located in their orchard land in association with the preservation of natural forest.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Program of Cultural Resource Management Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนของบุคคลสำคัญในชีวิตของผู้ศึกษาในหลายด้าน ซึ่งสมควรได้รับความขอบคุณอย่างจริงใจ

ขอขอบคุณโครงการฟื้นฟูความสามารถของชุมชนในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน โบราณคดีที่ชุมชนบ้านบัว จังหวัดพะเยา และมูลนิธิกรุงเทพประกันภัย โดยคุณชัย โสภณพนิช ที่ได้สนับสนุนเงินทุนวิจัย ทำให้ผู้ศึกษาสามารถเดินทางไปศึกษาหาความรู้ได้ไกลถึงจังหวัดเชียงใหม่

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์สายันต์ ไพเราะภูจิตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่มองเห็น เชื้อมั้น และคอยให้คำแนะนำที่มีค่าแก่ผู้ศึกษามาตลอด ขอขอบคุณอาจารย์พิสิฐ เจริญวงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ธนิช เลิศชาญฤทธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์หลายประการและทำให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจต่องานชิ้นนี้มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ในหลักสูตรการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทุกท่านที่ไม่เพียงแต่ให้ความรู้แต่ยังได้ให้การอบรมสั่งสอนด้วยความเมตตาของครูที่แท้จริงมาโดยตลอด รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองเพื่อทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและตัวเองต่อไป

ขอบคุณบรรดาพ่อ แม่ พี่ น้องที่ชุมชนทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง จังหวัดเชียงใหม่ทุกท่าน ที่ไม่เพียงเป็นอาจารย์ภาคสนามของผู้ศึกษา แต่ยังเป็นผู้พิทักษ์เตาเวียงกาหลง และโบราณวัตถุ จนก่อให้เกิดโอกาสสำหรับผู้ที่สนใจอีกมากมายได้เข้าไปเรียนรู้และชื่นชมมรดกทางวัฒนธรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณค่านี้ ซึ่งนับเป็นวิทยาทานที่ยิ่งใหญ่

ขอบคุณครอบครัว ทั้งแม่คนเก่ง ที่ให้ ดูแล และสอนชีวิตลูกมาตลอด 25 ปี ซึ่งและดี ที่เชื้อมั้นในตัวเรา และให้ความเชื่อมั่นว่าไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นเราจะมีกันและกันเสมอ

ขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมรุ่น 1 ทุกคนที่ทำให้การเรียนปริญญาโทครั้งนี้เป็นประสบการณ์ที่มีค่าและสนุกสนาน

ขอขอบคุณทุกๆ คน ทุกๆ สรรพสิ่งที่ไม่อาจเอ่ยนามถึงหมดแต่ได้มีส่วนร่วมประกอบสร้างชีวิตของผู้ศึกษา และทำให้มีความหวังที่จะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อไป